

The Holy See

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 8. kolovoza 2007.

Grgur Nazijanski: Bez Boga nema pravoga čovještva

Draga braćo i sestre!

Prošle srijede govorio sam o velikom učitelju vjere i crkvenom ocu svetom Baziliju. Danas mi je elja progovoriti o njegovu prijatelju Grguru Nazijanskom, koji je također, poput Bazilija, podrijetlom iz Kapadocije. Slavni teolog, govornik i branitelj kršćanske vjere u 4. stoljeću, bio je poznat po svojoj rječitosti, a kao pjesnik imao je i istančanu i osjetljivu dušu.

Grgur se rodio u plemenitoj obitelji. Majka ga je posvetila Bogu od samoga rođenja, oko 330. godine. Nakon početnog obiteljskog odgoja pohađao je najpoznatije škole toga doba: najprije je bio u Cezareji Kapadocijskoj, gdje je sklopio prijateljstvo s Bazilijem, budućim biskupom toga grada, a potom je boravio po drugim metropolama drevnoga svijeta, kao što su egipatska Aleksandrija i osobito Atena, gdje je ponovno sreo Bazilija (usp. Oratio 43,14-24: SC 384,146-180). Spominjući se njegova prijateljstva, Grgur će kasnije zapisati: "Tada se nisam samo ja osjećao obuzet divljenjem prema mome velikome Baziliju zbog ozbiljnosti njegova načina ivota i zrelosti i mudrosti njegovih govora, nego sam na to poticao i druge koji ga još ne poznavahu... Vodila nas je ista eđ za znanjem... Bila je to naša utrka: ne tko bi bio prvi, nego tko će drugome dozvoliti da bude prvi. Činilo se kao da imamo samo jednu dušu u dva tijela" (Oratio 43,16.20: SC 384,154-156.164). Riječi su to koje oslikavaju svojevrsan autoportret ove plemenite duše. No, moe se zamisliti da je ovaj čovjek, koji se tako snano odrazio od zemaljskih vrijednosti, morao i trpjeti zbog stvari ovoga svijeta.

Vrativši se kući, Grgur je primio krštenje te se upravio prema monastičkom ivotu, prema samotništvu, a privlačile su ga filozofska i duhovna meditacija. On će sam napisati: "Ništa mi se ne

čini većim od ovoga: ušutkati vlastita osjetila, izaći iz tijela ovoga svijeta, sabrati se u sebi samome, ne brinuti se više za ljudske stvari osim onih nuno potrebnih, razgovarati sa sobom samim i s Bogom, voditi ivot koji nadilazi vidljive stvari, nositi u duši uvijek čiste boanske slike nepomiješane sa zemaljskim i krivim oblicima, biti doista bez mane odraz Boga i boanskih stvari, te postajati sve više taj odraz, uzimajući svjetlo od svjetla..., uivati, u sadašnjoj nadi, buduća dobra i razgovarati s anđelima, već sada napustiti zemlju, premda stojeći na zemlji, duhom prenesen u visine" (Oratio 2,7: SC 247,96).

Kako se povjerava u svojoj autobiografiji (usp. Carmina [historica] 2,1,11 de vita sua 340-349: PG 37,1053), primio je prezbitersko ređenje s određenim oklijevanjem, jer je znao da će poslije morati biti pastir, brinuti se za druge, o tuđim stvarima, pa neće više moći biti tako sabran u čistoj meditaciji. Ipak, prihvatio je ovaj poziv i primio pastirsku slubu u punoj poslušnosti, prihvaćajući, kao što se to često događa u ivotu, da ga Providnost nosi onamo kamo nije elio ići (usp. Iv 21,18). Godine 371. njegov prijatelj Bazilije, biskup Cezareje, protiv volje samoga Grgura odlučio ga je posvetiti za biskupa u Sasimi, u strateški vanom mjestu za Kapadociju. Zbog raznih poteškoća Grgur nikad nije preuzeo biskupsku dunost u tom mjestu, nego je ostao u Nazijanžu.

Oko 379. godine Grgur je pozvan u Carigrad, tadašnju prijestolnicu, kako bi vodio malu katoličku zajednicu vjernu Nicejskome saboru i trojstvenoj vjeri. Većina je pak pristala uz arijanstvo, koje je bilo "politički ispravno", a carevi su ga drali politički korisnim. Tako se Grgur našao u manjini i okružen neprijateljstvom. U crkvi Uskrsnuća izrekao je pet Teoloških govora (Orationes 27-31: SC 250,70-343) upravo radi obrane i pojašnjenja trojstvene vjere. Ti su govori ostali slavni po sigurnosti nauka, jednostavnosti razlaganja, koji doista olakšavaju prihvaćanje da je to boanska logika. Izvršnost forme kojom su sastavljeni čini te govore i danas privlačnima. Grgur je zbog ovih govora dobio nadimak "teolog". Tako ga naziva osobito Pravoslavna Crkva: Grgur Teolog ili Bogoslov. I to stoga što teologija za njega nije samo ljudsko promišljanje, a još manje je plod samo sloenih spekulacija. Ona za njega proizlazi iz ivota molitve i svetosti, iz ustrajnog dijaloga s Bogom. Upravo se na taj način našem razumu pokazuje Boja stvarnost, trojstveno otajstvo. U kontemplativnoj tišini, zahvaćena divljenjem pred čudesima objavljenoga otajstva, duša prima boansku ljepotu i slavu.

Dok je sudjelovao na Drugom ekumenskom saboru 381. godine, Grgur je izabran za carigradskog biskupa te je preuzeo predsjedanje Saborom. No, ubrzo su se protiv njega podigli snani protivnici, te je njegov poloaj postao neodriv. Za tako osjetljivu dušu ova su neprijateljstva bila nepodnošljiva. Ponovilo se ono na što se Grgur već ranije alio riječima koje su mu izlazile iz srca: "Podijelili smo Krista, mi koji smo toliko ljubili Boga i Krista! Lagali smo jedni drugima zbog Istine, pothranjivali smo osjećaje mrnje poradi Ljubavi, odijelili smo se jedni od drugih!" (Oratio 6,3: SC 405,128). U takvom je napetom ozračju došlo i do njegova povlačenja s biskupske stolice. U prepunoj katedrali Grgur je dostojanstveno izrekao svoj upečatljivi oproštajni govor (usp. Oratio 42: SC 384,48-114). Svoje je duboko proivljene riječi ovako zaključio: "Zbogom, veliki grade, od Krista ljubljeni... Sinovi moji, preklinjem vas, čuvajte poklad [vjere] koji vam je povjeren (usp. 1Tim 6,20), spominjite se

mojih patnji (usp. *Kol* 4,18). Neka milost Gospodina Isusa Krista bude sa svima vama" (usp. *Oratio* 42,27: SC 384,112-114).

Vratio se u Nazijanz, te se kroz oko dvije godine posvetio pastirskoj skrbi za tu kršćansku zajednicu. Potom se konačno povukao u samoću u oblinji Aranz, svoj rodni kraj, posvetivši se učenju i asketskom ivotu. U tom je razdoblju sastavio većinu svoga poetskoga djela, posebno njegov autobiografski dio: *De vita sua*, iščitavanje u stihovima vlastitoga ljudskog i duhovnog puta, uzornoga puta kršćanina koji trpi, čovjeka duboke nutrine u svijetu punom sukoba. To je čovjek koji nam omogućuje da osjetimo Boji primat, pa tako progovara i nama, ovom našem svijetu: bez Boga čovjek gubi svoju veličinu, bez Boga nema pravoga čovještva. Poslušajmo stoga ovaj glas i nastojmo i mi sami upoznati lik Boji. U jednoj od svojih pjesama Grgur je napisao, obraćajući se Bogu: "Budi dobrostiv, Ti koji si Onostranost svega" (*Carmina [dogmatica]* 1,1,29: PG 37,508). Godine 390. Bog je u svoj zagrljaj primio ovoga vjernoga slugu koji ga je oštrim umom branio u svojim spisima i koji mu je tolikom ljubavlju pjevao u svojoj poeziji.